

GIÁ TRỊ NGHỆ THUẬT TRONG TRANG TRÍ GÓM TRUYỀN THỐNG BÌNH DƯƠNG

Trương Thị Quyên¹

Tóm tắt: Gốm truyền thống Bình Dương là một bộ phận quan trọng của di sản thủ công mỹ nghệ Nam Bộ, phản ánh rõ quá trình hình thành, phát triển và giao thoa văn hóa của vùng đất này. Không chỉ có giá trị sử dụng trong đời sống sinh hoạt, tín ngưỡng và trang trí, sản phẩm gốm Bình Dương còn mang giá trị nghệ thuật đặc sắc, thể hiện qua ngôn ngữ tạo hình, hệ thống hoa văn, màu sắc, men gốm và kỹ thuật thể hiện. Trong đó, nghệ thuật trang trí giữ vai trò nổi bật, góp phần tạo nên diện mạo thẩm mỹ riêng và khẳng định bản sắc văn hóa địa phương. Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu lý luận mỹ thuật học kết hợp với lý thuyết tiếp biến văn hóa, đồng thời vận dụng các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh và khảo sát thực địa. Kết quả nghiên cứu cho thấy trang trí gốm Bình Dương mang giá trị nghệ thuật đặc sắc ở sự hài hòa giữa công năng và thẩm mỹ, ở phong cách trang trí mộc mạc nhưng giàu biểu cảm, cùng kỹ thuật thể hiện thể hiện rõ tay nghề và tư duy sáng tạo của nghệ nhân. Qua đó, bài viết góp phần bổ sung cơ sở khoa học cho việc bảo tồn và phát huy giá trị gốm truyền thống trong bối cảnh hiện nay. Nghiên cứu giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm truyền thống Bình Dương nhằm làm rõ những đặc trưng thẩm mỹ và ý nghĩa văn hóa được biểu hiện trên bề mặt và hình thức trang trí của sản phẩm gốm. Trọng tâm nghiên cứu là phân tích các yếu tố cấu thành giá trị nghệ thuật như tạo hình, hoa văn, màu sắc, men gốm và kỹ thuật trang trí, qua đó khẳng định vai trò của trang trí trong việc định hình phong cách riêng của gốm Bình Dương. Đối tượng nghiên cứu là các yếu tố trang trí trên sản phẩm gốm truyền thống tại các làng gốm tiêu biểu như Lái Thiêu, Thuận An và Tân Phước Khánh. Phạm vi khảo sát được giới hạn từ cuối thế kỷ XIX đến nay, đặt trong mối liên hệ với bối cảnh lịch sử, văn hóa và xã hội địa phương.

Từ khoá: Gốm truyền thống, Bình Dương, trang trí, mỹ thuật, thủ công, văn hóa.

1. MỞ ĐẦU

Trong tiến trình phát triển của nghề gốm Việt Nam, Bình Dương được xem là một trong những trung tâm sản xuất gốm tiêu biểu ở khu vực Nam Bộ. Với lịch sử hình thành gắn với quá trình khai phá phương Nam, nghề gốm nơi đây không chỉ đáp ứng nhu cầu sinh hoạt, tín ngưỡng và thương mại mà còn góp phần tạo nên diện mạo văn hóa đặc thù của địa phương. Từ những dòng sản phẩm gia dụng, thờ tự đến gốm mỹ nghệ, các cơ sở gốm truyền thống Bình Dương đã xây dựng một phong cách tạo hình và trang trí riêng, vừa kế thừa truyền thống dân tộc, vừa tiếp thu tinh hoa từ các luồng văn hóa khác nhau.

Trong cấu trúc giá trị của gốm truyền thống Bình Dương, trang trí là yếu tố nổi bật, bởi nó thể hiện trực tiếp tư duy thẩm mỹ, trình độ kỹ thuật và vốn biểu tượng văn hóa của người thợ gốm. Nếu hình khối tạo nên diện mạo ban đầu của sản phẩm thì nghệ thuật

¹ Học viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông

trang trí chính là lớp ngôn ngữ thị giác giúp sản phẩm trở nên sinh động, có chiều sâu biểu cảm và mang dấu ấn bản địa rõ nét. Nghiên cứu giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm truyền thống Bình Dương vì thế không chỉ có ý nghĩa về mặt mỹ thuật mà còn góp phần nhận diện bản sắc văn hóa của một làng nghề tiêu biểu ở Nam Bộ.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái quát chung về gốm truyền thống Bình Dương

Bình Dương là địa phương có nghề gốm phát triển sớm, tập trung chủ yếu ở các khu vực như Lái Thiêu, Tân Phước Khánh, Chánh Nghĩa và một số địa bàn lân cận. Trong lịch sử, nghề gốm nơi đây chịu tác động của điều kiện tự nhiên thuận lợi, nguồn nguyên liệu đất sét phù hợp, giao thông thủy bộ thuận tiện và nhu cầu tiêu dùng ngày càng tăng của cư dân Nam Bộ. Bên cạnh đó, sự hiện diện của các cộng đồng người Việt, người Hoa và các nhóm cư dân khác đã tạo nên môi trường giao lưu văn hóa mạnh mẽ, góp phần làm phong phú phong cách nghệ thuật gốm Bình Dương. Gốm truyền thống Bình Dương nổi bật ở sự đa dạng về loại hình sản phẩm như lu, khạp, chậu, bình hoa, lư hương, tượng trang trí, đôn gốm, phù điêu và các vật dụng gia đình. Dù khác nhau về công năng, phần lớn sản phẩm đều được chú trọng ở yếu tố trang trí. Điều này cho thấy trong quan niệm của người thợ gốm Bình Dương, sản phẩm không chỉ để sử dụng mà còn cần đạt tới giá trị thẩm mỹ, phản ánh sự hài hòa giữa tính hữu dụng và vẻ đẹp nghệ thuật.

Bên cạnh các điều kiện tự nhiên và kinh tế – xã hội thuận lợi, sự hình thành và phát triển của dòng gốm Bình Dương còn gắn liền với quá trình di cư và tụ cư của các nhóm cư dân từ nhiều vùng khác nhau. Từ khoảng cuối thế kỷ XVIII đến thế kỷ XIX, trong tiến trình khai phá phương Nam, một bộ phận cư dân người Việt từ các vùng Bắc Bộ và Trung Bộ đã di chuyển vào Nam, mang theo các tri thức nghề thủ công truyền thống, trong đó có nghề làm gốm. Song song với đó, các cộng đồng người Hoa, đặc biệt là nhóm thợ gốm đến từ các tỉnh Quảng Đông, Phúc Kiến, cũng đến định cư tại khu vực Lái Thiêu, Chợ Lớn – Gia Định và dần lan tỏa đến Bình Dương ngày nay.

Chính sự hội tụ của các nhóm thợ gốm với những truyền thống kỹ thuật và thẩm mỹ khác nhau đã tạo nên nền tảng ban đầu cho sự hình thành dòng gốm Bình Dương. Người Việt đóng vai trò trong việc duy trì và phát triển các dòng gốm gia dụng, gắn với nhu cầu sinh hoạt và tín ngưỡng dân gian; trong khi đó, người Hoa mang đến những kỹ thuật nung lò, tạo men và trang trí tinh xảo, góp phần nâng cao trình độ kỹ thuật và đa dạng hóa phong cách sản phẩm. Quá trình giao lưu, tiếp biến giữa các cộng đồng này không chỉ diễn ra ở phương diện kỹ thuật mà còn ở tư duy tạo hình, hệ thống mô típ và quan niệm thẩm mỹ.

Trải qua thời gian, các yếu tố ngoại sinh đã được bản địa hóa, thích ứng với điều kiện tự nhiên, vật liệu và thị hiếu của cư dân Nam Bộ, từ đó hình thành nên một dòng gốm mang bản sắc riêng. Có thể thấy, gốm Bình Dương không phải là sản phẩm của một nguồn gốc đơn nhất mà là kết quả của quá trình tích hợp văn hóa – kỹ thuật đa chiều, trong đó

vai trò của các cộng đồng cư dân di cư và đội ngũ thợ gốm ngoại lai giữ vị trí đặc biệt quan trọng trong việc định hình diện mạo ban đầu của làng nghề.

2.2. Cơ sở giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm truyền thống Bình Dương

- *Điều kiện lịch sử và văn hóa:* Giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm Bình Dương được hình thành trên nền tảng lịch sử khai phá vùng đất Nam Bộ. Trong môi trường giao thoa văn hóa, nghệ thuật gốm nơi đây tiếp nhận nhiều ảnh hưởng từ mỹ thuật dân gian Việt Nam, mỹ thuật Hoa và một phần từ các khuynh hướng trang trí phương Tây trong giai đoạn cận đại. Tuy nhiên, quá trình tiếp biến không diễn ra một cách thụ động mà được chọn lọc và bản địa hóa, từ đó tạo nên một phong cách riêng, gần gũi với tâm lý thẩm mỹ của cư dân Nam Bộ.

- *Tay nghề và kinh nghiệm của nghệ nhân:* Các nghệ nhân gốm Bình Dương không chỉ nắm vững kỹ thuật tạo hình, tạo men, nung lò mà còn sở hữu khả năng cảm thụ thẩm mỹ tinh tế. Kỹ năng đắp nổi, khắc chìm, vẽ men, chạm khắc và xử lý bố cục trang trí được tích lũy qua nhiều thế hệ đã tạo nên chiều sâu nghệ thuật cho sản phẩm. Sự linh hoạt trong thao tác thủ công giúp mỗi sản phẩm có tính độc bản nhất định, tránh sự đơn điệu, máy móc.

- *Mối quan hệ giữa công năng và thẩm mỹ:* Một đặc điểm nổi bật của gốm truyền thống Bình Dương là nghệ thuật trang trí luôn gắn bó mật thiết với hình dáng và công năng của sản phẩm. Các mô típ, đường nét, vị trí trang trí không được bố trí tùy tiện mà thường tuân theo cấu trúc của vật thể. Ví dụ, hoa văn trên lu, khạp thường chạy theo thân tròn nhằm tôn lên độ căng chắc của hình khối; trong khi đó, các bình, lu hoặc đôn gốm lại chú trọng phân chia mảng trang trí theo trục dọc, tạo cảm giác cân đối, trang nghiêm. Chính sự thống nhất giữa công năng và thẩm mỹ làm nên giá trị ứng dụng bền vững của gốm Bình Dương.

2.3. Biểu hiện của giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm truyền thống Bình Dương

- *Giá trị ở hệ thống mô típ trang trí*

Hệ thống mô típ trên gốm truyền thống Bình Dương rất phong phú, phản ánh đời sống tự nhiên, tâm linh và quan niệm thẩm mỹ của cộng đồng. Các mô típ phổ biến bao gồm:

Hoa lá, cỏ cây, trái quả như mai, lan, cúc, trúc, sen, nho, đào, lựu, thể hiện vẻ đẹp của thiên nhiên và ước vọng phồn vinh.

Linh vật và động vật như long, lân, quy, phụng, cá, chim, hươu, hạc, biểu trưng cho cát tường, trường thọ, quyền quý và hạnh phúc.

Cảnh sinh hoạt và phong cảnh như mục đồng, sơn thủy, nhà cửa, thuyền bè, góp phần đưa yếu tố đời thường vào nghệ thuật trang trí.

Họa tiết hình học và hội văn dùng để tạo nhịp điệu, làm đường diềm hoặc phân chia bố cục.

Điểm đáng chú ý là các mô típ này không chỉ được sao chép từ tự nhiên mà đã được cách điệu phù hợp với chất liệu gốm và tư duy trang trí dân gian. Nhờ đó, chúng vừa giữ được khả năng nhận diện, vừa mang tính khái quát và biểu cảm cao.

- *Giá trị ở ngôn ngữ tạo hình*

Ngôn ngữ tạo hình trong trang trí gốm Bình Dương thể hiện qua đường nét, mảng khối, nhịp điệu và bố cục. Đường nét thường dứt khoát, khỏe khoắn, giàu tính trang trí, phù hợp với đặc điểm của đất và men. Các mảng trang trí có xu hướng rõ ràng, không quá cầu kỳ nhưng vẫn đạt hiệu quả thị giác mạnh. Nghệ nhân thường tổ chức bố cục theo dải ngang, đăng đối hoặc phân mảng theo thân sản phẩm, tạo cảm giác cân bằng và ổn định.

Tính nhịp điệu trong trang trí cũng là một yếu tố quan trọng. Sự lặp lại có biến đổi của các mô típ, sự xen kẽ giữa mảng đặc và mảng thoáng, giữa phần có trang trí và phần để trơn đã tạo nên tiết tấu thị giác hài hòa. Đây là một trong những yếu tố cho thấy trình độ tạo hình cao của nghệ nhân, bởi cái đẹp không nằm ở sự dày đặc chi tiết mà ở khả năng tiết chế và tổ chức hình ảnh hợp lý.

- *Giá trị ở màu sắc và men gốm*

Màu sắc trong gốm truyền thống Bình Dương gắn chặt với kỹ thuật men, tạo nên một vẻ đẹp vừa mộc mạc vừa sâu lắng. Các gam màu thường gặp là nâu, đen, xanh đồng, xanh rêu, vàng nâu, men tro và một số sắc độ trung tính khác. Bề mặt men có khi bóng, khi trầm, khi loang nhẹ, tạo cảm giác tự nhiên và giàu chất cảm.

Giá trị nghệ thuật của màu men không chỉ nằm ở tính thẩm mỹ mà còn ở khả năng làm nổi bật hình trang trí. Trên nhiều sản phẩm, nghệ nhân tận dụng sự tương phản giữa nền men và họa tiết để tăng chiều sâu thị giác. Có trường hợp màu men chính là yếu tố trang trí chủ đạo, thay thế cho sự cầu kỳ về họa văn. Nhờ vậy, sản phẩm gốm Bình Dương thường mang vẻ đẹp dung dị nhưng bền lâu, không phô trương mà vẫn cuốn hút.

- *Giá trị ở kỹ thuật thể hiện*

Nghệ thuật trang trí gốm Bình Dương được thể hiện thông qua nhiều kỹ thuật như đắp nổi, khắc chìm, in khuôn, chạm thủng, vẽ màu và phủ men. Mỗi kỹ thuật mang đến một hiệu quả thẩm mỹ riêng như: Đắp nổi tạo cảm giác khỏe, chắc, sinh động, thích hợp với hình tượng linh vật, hoa lá lớn hoặc phù điêu trang trí. Khắc chìm tạo vẻ tinh tế, mềm mại, phù hợp với các đường diềm, họa văn phụ trợ. Vẽ men giúp tăng tính tự do, phóng khoáng và biểu cảm của hình ảnh. Kết hợp nhiều kỹ thuật tạo nên độ phong phú về bề mặt và chiều sâu nghệ thuật.

Từ góc độ mỹ thuật, kỹ thuật không chỉ là phương tiện chế tác mà còn là một thành tố của giá trị biểu đạt. Nét khắc, mảng đắp, độ dày mỏng của men hay dấu vết bàn tay nghệ nhân đều tạo nên “chất” riêng cho sản phẩm. Đây chính là yếu tố khiến gốm thủ công có giá trị khác biệt so với sản phẩm sản xuất công nghiệp hàng loạt.

- *Giá trị biểu tượng và chiều sâu văn hóa*

Trang trí trên gốm truyền thống Bình Dương không đơn thuần nhằm làm đẹp mà còn mang nhiều ý nghĩa biểu tượng. Hình ảnh tùng, cúc, trúc, mai gắn với phẩm chất cao quý; long, lân, quy, phụng gắn với quyền uy và điềm lành; cá chép, hoa sen, quả lựu, trái đào thể hiện ước vọng về tài lộc, thanh khiết, đông con nhiều cháu và trường thọ. Những biểu tượng này phản ánh quan niệm sống, tín ngưỡng dân gian và hệ giá trị đạo đức của cộng đồng.

Bên cạnh đó, nhiều mô típ còn cho thấy tinh thần gắn bó với thiên nhiên và đời sống miền sông nước Nam Bộ. Cảnh chim muông, cây trái, sông nước không chỉ có giá trị miêu tả mà còn gợi ra cảm thức an hòa, trù phú, cởi mở của vùng đất phương Nam. Chính chiều sâu biểu tượng và tính văn hóa này đã nâng nghệ thuật trang trí gốm vượt lên trên chức năng vật chất thông thường.

2.4. Đặc trưng thẩm mỹ của trang trí gốm truyền thống Bình Dương

Nghệ thuật trang trí của gốm Bình Dương còn nổi bật ở tính ứng dụng cao. Hoa văn không tồn tại như một lớp trang sức tách rời mà luôn gắn với cấu trúc tạo hình và công năng của sản phẩm. Cách bố trí họa tiết trên lu, khạp, chậu, bình hay đôn gốm đều cho thấy sự tính toán nhằm tạo nên sự cân đối giữa vẻ đẹp thị giác và hiệu quả sử dụng. Đây là điểm tạo nên tính ổn định và bền vững trong phong cách trang trí của dòng gốm này.

Một đặc trưng quan trọng khác là tính giao thoa văn hóa. Trong quá trình phát triển, gốm Bình Dương tiếp thu nhiều yếu tố trang trí từ mỹ thuật Việt, Hoa và các ảnh hưởng khu vực, nhưng không sao chép nguyên mẫu mà luôn có sự chọn lọc và bản địa hóa. Nhờ đó, nghệ thuật trang trí gốm Bình Dương vừa phong phú, vừa giữ được sắc thái riêng của vùng đất Nam Bộ.

Ngoài ra, mỗi sản phẩm còn thể hiện rõ tính thủ công độc bản, bởi dấu ấn cá nhân của nghệ nhân được lưu lại trong từng nét chạm, lớp men, sắc độ nung và cách xử lý bề mặt. Cùng với đó là sự hài hòa giữa mộc mạc và tinh tế, tạo nên vẻ đẹp trầm ấm, giản dị nhưng không đơn điệu. Chính những đặc trưng này đã làm nên diện mạo riêng của gốm truyền thống Bình Dương trong tương quan với các trung tâm gốm khác như Bát Tràng, Biên Hòa và Vĩnh Long.

Từ những biểu hiện đã phân tích, có thể khái quát các đặc trưng thẩm mỹ tiêu biểu của nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương như sau:

Nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương trước hết thể hiện rõ tính dân gian đậm nét. Các mô típ trang trí chủ yếu lấy cảm hứng từ đời sống quen thuộc như hoa lá, chim thú, linh vật và cảnh sinh hoạt, với bố cục đa dạng, giàu tính biểu tượng. Những yếu tố này không chỉ góp phần tạo nên diện mạo thẩm mỹ cho sản phẩm mà còn phản ánh thế giới quan và quan niệm thẩm mỹ mang đậm bản sắc văn hóa dân gian của cư dân địa phương.

Bên cạnh đó, gốm Bình Dương còn nổi bật ở tính ứng dụng cao, thể hiện qua sự gắn kết chặt chẽ giữa trang trí và hình khối sản phẩm. Hoa văn thường được bố trí phù hợp

với cấu trúc của từng loại hình như miệng, cổ, thân hay đáy, tạo nên sự thống nhất giữa công năng sử dụng và giá trị thẩm mỹ. Chính sự hài hòa này làm cho sản phẩm không chỉ đẹp về hình thức mà còn thuận tiện trong đời sống sinh hoạt.

Một đặc trưng quan trọng khác là tính thủ công độc bản. Mỗi sản phẩm gốm đều mang dấu ấn riêng thông qua chất liệu đất, độ dày mỏng của men, kỹ thuật xử lý hoa văn và sắc độ nung. Những khác biệt này phản ánh cá tính sáng tạo và trình độ tay nghề của từng nghệ nhân, đồng thời tạo nên giá trị độc đáo mà sản phẩm công nghiệp khó có thể thay thế.

Cuối cùng, nghệ thuật trang trí gốm Bình Dương thể hiện sự hài hòa giữa tính mộc mạc và tinh tế. Trang trí không thiên về sự cầu kỳ, phô trương mà hướng đến vẻ đẹp giản dị, gần gũi nhưng vẫn giàu chất cảm. Màu men trầm ấm, đường nét tiết chế và bố cục hợp lý đã tạo nên một phong cách thẩm mỹ bền vững, phù hợp với thị hiếu truyền thống của cư dân Nam Bộ.

Hình 1. Một số biểu hiện trang trí gốm Bình dương, Nguồn và ảnh tác giả tổng hợp.

Các đặc trưng về biểu hiện trang trí trên gốm Bình dương, vừa tồn tại độc lập, vừa có quan hệ bổ sung lẫn nhau, góp phần tạo nên diện mạo riêng của gốm Bình Dương trong hệ thống gốm truyền thống Việt Nam. Cho thấy nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương được cấu thành từ năm đặc trưng thẩm mỹ cơ bản: tính dân gian, tính ứng dụng, tính giao thoa văn hóa, tính thủ công độc bản và sự hài hòa giữa mộc mạc với tinh tế.

Tiêu chí	Gốm Bình Dương	Gốm Biên Hòa	Gốm Bát Tràng	Gốm Vĩnh Long
Đặc điểm nổi bật	Hài hòa giữa công năng và thẩm mỹ, đậm	Tính nghệ thuật cao, chịu ảnh hưởng	Tính chuẩn mực, tinh	Chất phác, thực dụng, định hướng

	dấu ấn địa phương	giao lưu văn hóa mạnh	luyện, giàu truyền thống	dân dụng rõ nét
Phong cách trang trí	Mộc mạc, gần gũi, đậm tính dân gian Nam Bộ	Cầu kỳ, giàu tính tạo hình và giá trị mỹ thuật	Tinh xảo, chặt chẽ, thiên về phong cách cổ truyền Bắc Bộ	Giản dị, tiết chế chi tiết, thiên về công năng
Mô típ chủ đạo	Hoa lá, chim thú, linh vật, cảnh sinh hoạt	Hoa văn cách điệu, phù điêu, mô típ Đông – Tây kết hợp	Long, ly, quy, phụng, hoa dây, phong cảnh cổ	Hoa văn hình học, đường diềm, hoa lá cách điệu giản lược, mô típ dân gian đơn giản
Màu sắc, men gốm	Men nâu, xanh rêu, vàng đất, sắc độ trầm ấm	Men trắng lam, men rạn, men ngọc, sắc độ phong phú	Men trắng, men lam, men rạn, men ngọc; màu sắc tinh luyện, đa dạng	Men nâu, đỏ, hoặc không men; sắc độ ổn định, ít biến đổi
Kỹ thuật thể hiện	Đắp nổi, khắc chìm, vẽ men, thủ công rõ nét	Kết hợp tạo hình, đắp nổi và trang trí mang tính điêu khắc	Vẽ tay, chạm khắc, phủ men tinh vi, kỹ thuật cao	Vuốt tay, in khuôn, khắc vạch, trang trí men cơ bản, ít kỹ thuật phức tạp

Hình 2. So sánh gốm Bình Dương với một số trung tâm gốm truyền thống khác, Nguồn tác giả tổng hợp

Gốm Bình Dương sở hữu phong cách trang trí riêng nhờ sự kết hợp giữa tính dân gian, tính ứng dụng và kỹ thuật thủ công mang dấu ấn địa phương. Nếu gốm Bát Tràng nổi bật bởi sự tinh xảo và tính chuẩn mực trong bố cục trang trí, gốm Biên Hòa thiên về tính mỹ thuật và khả năng tiếp nhận nhiều ảnh hưởng tạo hình, còn gốm Vĩnh Long nghiêng về sự giản dị và công năng dân dụng, thì gốm Bình Dương lại tạo dấu ấn ở vẻ đẹp mộc mạc, trầm ấm và hài hòa. Chính sự khác biệt này góp phần khẳng định vị trí riêng của nghệ thuật trang trí gốm Bình Dương trong hệ thống gốm truyền thống Việt Nam.

Nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương mang những đặc trưng thẩm mỹ riêng biệt, thể hiện ở tính dân gian, tính ứng dụng, tính giao thoa văn hóa, tính thủ công độc bản và sự hài hòa giữa mộc mạc với tinh tế. Chính các yếu tố này đã tạo nên bản sắc

riêng cho gốm Bình Dương, đồng thời xác lập vị trí của dòng gốm này trong tương quan với các trung tâm gốm truyền thống khác ở Việt Nam.

3. KẾT LUẬN

Nghệ thuật trang trí trong gốm truyền thống Bình Dương là kết quả của quá trình tích lũy lâu dài về kỹ thuật, thẩm mỹ và văn hóa của cư dân Nam Bộ. Thông qua hệ thống mô típ phong phú, ngôn ngữ tạo hình khôc khoắn, màu men đặc trưng, kỹ thuật thể hiện đa dạng và chiều sâu biểu tượng, trang trí gốm Bình Dương đã khẳng định giá trị nghệ thuật độc đáo của mình trong nền mỹ thuật ứng dụng Việt Nam.

Không chỉ làm tăng vẻ đẹp cho sản phẩm, nghệ thuật trang trí còn là nơi bảo lưu bản sắc văn hóa, phản ánh tâm hồn và quan niệm sống của cộng đồng địa phương. Trong bối cảnh đương đại, việc nghiên cứu, bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật này có ý nghĩa thiết thực không chỉ đối với ngành thủ công mỹ nghệ mà còn đối với quá trình xây dựng bản sắc văn hóa vùng và phát triển bền vững các làng nghề truyền thống.

Trong bối cảnh hiện đại hóa và toàn cầu hóa, nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương vẫn giữ nguyên giá trị ở nhiều phương diện. Trước hết, đó là giá trị văn hóa, bởi nó lưu giữ ký ức nghề nghiệp, tri thức dân gian và bản sắc thẩm mỹ của cộng đồng. Tiếp theo là giá trị kinh tế, khi các sản phẩm gốm mỹ nghệ có khả năng tham gia thị trường quà tặng, trang trí nội thất và du lịch văn hóa. Đồng thời, đây còn là giá trị giáo dục và nghiên cứu, giúp thế hệ sau hiểu hơn về lịch sử mỹ thuật ứng dụng và tinh thần sáng tạo của cha ông. Tuy nhiên, trước sự cạnh tranh của sản phẩm công nghiệp và xu hướng thay đổi thị hiếu tiêu dùng, nghệ thuật trang trí gốm truyền thống Bình Dương cũng đứng trước nhiều thách thức như nguy cơ mai một kỹ thuật cổ truyền, thu hẹp đội ngũ nghệ nhân và sự đơn giản hóa mô típ để chạy theo thị trường. Vì vậy, việc bảo tồn và phát huy giá trị nghệ thuật của gốm Bình Dương cần được đặt trong chiến lược gắn kết giữa gìn giữ truyền thống với đổi mới thiết kế, đào tạo nghề, xây dựng thương hiệu và phát triển công nghiệp văn hóa địa phương.

Lời cảm ơn: Tác giả xin gửi lời cảm ơn Học Viện Công nghệ Bưu chính Viễn thông (PTIT) đã tài trợ cho đề tài nghiên cứu khoa học “Giá trị nghệ thuật trong trang trí gốm truyền thống Bình Dương”

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Huỳnh Ngọc Trảng, & Lưu Kim Chung (2020), *Gốm Sài Gòn*. TP. Hồ Chí Minh: NXB Văn hóa Văn nghệ.
2. Huỳnh Ngọc Trảng (2020), *Gốm Lái Thiêu*, TP. Hồ Chí Minh: NXB Tổng hợp.
3. Phan Huy Lê (2003), *Gốm Bát Tràng thế kỷ XIV–XIX*, Hà Nội: NXB Thế giới.
4. Phạm Hải Long, & Nguyễn Thị Việt Hà (2022), *Hồn cổ vật*, TP. Hồ Chí Minh: NXB Tổng hợp.

5. Trần Khánh Chương (2013), *Gốm Việt Nam: Kỹ thuật và nghệ thuật*, Hà Nội: NXB Mỹ thuật.
6. Ngô Văn Doanh (2010), *Văn hóa Champa*, Hà Nội: NXB Thế giới.
7. Trần Quốc Vương (2000), *Văn hóa Việt Nam – Tìm tòi và suy ngẫm*, Hà Nội: NXB Văn hóa Dân tộc.
8. Nguyễn Đình Chiểu (2011), *Cổ vật Việt Nam*, Hà Nội: NXB Khoa học Xã hội.
9. Rhodes, D. (1973), *Clay and Glazes for the Potter*, Pennsylvania: Chilton Book Company.
10. Rice, P. M. (1987), *Pottery Analysis: A Sourcebook*, Chicago: University of Chicago Press.

ARTISTIC VALUE IN TRADITIONAL BINH DUONG CERAMIC DECORATION

Truong Thi Quyen

Abstract: *Binh Duong ceramics constitute an important component of the handicraft heritage of the Southern region of Vietnam, clearly reflecting the formation, development, and cultural intersections of this land. Beyond their utilitarian value in daily life, rituals, and decoration, Binh Duong ceramic products possess distinctive artistic value, manifested through their formal language, decorative motifs, colors, glazes, and techniques. Among these, decorative art plays a prominent role in shaping a unique aesthetic identity and affirming local cultural characteristics. This study examines the artistic value of decoration in traditional Binh Duong ceramics to clarify the aesthetic features and cultural meanings expressed on the surface and decorative forms of ceramic products. The research focuses on analyzing the constitutive elements of artistic value – form, motifs, colors, glazes, and decorative techniques – thereby affirming the role of decoration in defining the distinct style of Binh Duong ceramics. The research object comprises decorative elements on traditional ceramic products from representative pottery villages such as Lai Thieu, Thuan An, and Tan Phuoc Khanh. The survey scope is limited to the period from the late 19th century to the present, examined in relation to the local historical, cultural, and social context. The article employs theoretical methods from art aesthetics combined with theories of cultural acculturation, while applying analytical, synthetic, comparative, and field survey techniques. The research findings demonstrate that Binh Duong ceramic decoration holds remarkable artistic value in the harmonious integration of function and aesthetics, in its simple yet expressive decorative style, and in techniques that clearly reflect the craftsmanship and creative thinking of the artisans. Consequently, this article contributes scientific foundations for the preservation and promotion of traditional ceramic values in the contemporary context.*

Keywords: *Binh Duong, Ceramic decoration, aesthetic features, cultural identity*

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 10-01-2026; ngày phản biện đánh giá: 03-02-2026; ngày chấp nhận đăng: 04-3-2026)